

BORN. MEMÒRIES D'UN MERCAT

A l'exposició **"Born. Memòries d'un mercat"** la coneguda dita "Roda el món i torna al Born" es va capgirar per fer una crida ciutadana per conèixer tant la història de l'edifici del Mercat del Born com tot el que va passar al seu voltant. En col·laboració amb l'Institut Municipal de Mercats de Barcelona l'exposició es va difondre a través d'una campanya de comunicació que més enllà dels canals habituals va ocupar literalment, carrers del propi barri i tots els mercats de Barcelona.

L'exposició, comissariada per **Manel Guàrdia, José Luís Oyón i Ramón Graus** va ser concebuda a nivell museogràfic per **Dani Freixes** i l'equip de **Varis Arquitectes**. El disseny gràfic va ser realitzat per l'estudi **Forma & Co**, la producció museogràfica per part de **Croquis** i els audiovisuals van ser realitzats per les productores **Full Screen** i **Nueveojos**.

Prenent la caixa de fusta com a element simbòlic i estructural, la museografia es va dividir en diversos àmbits que combinaven audiovisuals, textos i documentació associada per resseguir un discurs museològic eminentment cronològic. Els àmbits i temàtiques tractades varen ser les següents:

1. EL BORN VELL: LA PLAÇA

"Anar a plaça": al llarg de la nostra història plaça i mercat s'identifiquen. Des de la baixa edat mitjana el Born va ser el centre neuràlgic del barri més dens i actiu de la ciutat. Malgrat les demolicions per construir la Ciutadella, els canvis urbans i les reformes liberals del sistema de mercats, la venda es va mantenir a plaça fins al 1876.

2. EL NOU BORN

L'oportunitat de la construcció del nou parc de la Ciutadella, que es va concretar durant el Sexenni Democràtic (1868-1874), va aportar de retruc un nou barri i un nou mercat per a la ciutat. El nou mercat minorista del barri es va convertir, així, en el model del nou sistema de mercats de Barcelona.

3. EL BORN DELS MAJORISTES

Des de finals del segle XIX l'augment imparable del comerç a l'engròs, que estava repartit entre els diversos mercats, creava greus problemes de congestió al mercat de la Boqueria. Malgrat l'oposició, finalment es va decidir concentrar tots els majoristes de fruites i verdures al declinant mercat del Born. Aquesta solució, que havia de ser provisional, va durar cinquanta anys, del 1921 al 1971 (moment de la creació de Mercabarna) —un període de gran creixement per a Barcelona, que va passar de 700.000 a 1.700.000 habitants.

4. EL BORN AL CENTRE DEL DEBAT CIUTADÀ

El destí del mercat del Born es va tornar a creuar amb l'exemple de Les Halles (referent de l'arquitectura de ferro aplicada a un mercat) quan l'any 1971 se'n va preveure la demolició, però l'oposició ciutadana va aconseguir preservar l'edifici. Després de múltiples propostes, va allotjar els més variats esdeveniments ciutadans, a l'espera d'una destinació definitiva que el barri va patir durant 43 anys.

5. LA MEMÒRIA DEL MERCAT CENTRAL

Malgrat la provisionalitat i la creixent inviabilitat del mercat central de fruites i verdures, aquest va articular un univers d'una vitalitat sorprenent, molt present a la vida de la ciutat, que va exercir un gran atractiu i que ha deixat una forta empremta en la memòria col·lectiva. Els records àmpliament compartits i el formidable corpus fotogràfic que se'n conserva l'han convertit en un dels «llocs de memòria» més singulars de Barcelona.

6. L'ARQUITECTURA DEL BORN

L'arquitectura que va dissenyar Fontserè per al Born va ser prou flexible per acollir un mercat minorista, convertit després en majorista. Més tard, va esdevenir un espai per a concerts i exposicions i, avui, és un jaciment arqueològic amb un centre cultural. Una carpeta retrobada durant la recerca arrel de l'exposició va permetre recuperar bona part dels plànols d'obra que Fontserè i Cornet van dibuixar per construir l'edifici.

L'exposició va comptar amb **peces** cedides per: Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona, el Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), Montserrat Fairén, Alexandre Pujol Matalí i Jesús del Rio.

Les **imatges i documentació** que il·lustraven tant la gràfica com els audiovisuals provenien dels següents arxius públics i privats: AGEM, Archivo Cartográfico y de Estudios Geográficos del Centro Geográfico del Ejército de Tierra, Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona, Arxiu Fotogràfic de Barcelona, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Arxiu Josep Maria Sagarra, Arxiu Municipal de Districte de Ciutat Vella, Arxiu Municipal de Districte de Sants-Montjuïc, Arxiu Municipal de Districte de Gràcia, Arxiu Nacional de Catalunya, Arxiu del Centre Excursionista de Catalunya, Biblioteca de Catalunya, Cartoteca de Catalunya, Càtedra Gaudí-ETSAB-UPC, Centre d'Història Contemporània de Catalunya, Centro Nacional de Información Geográfica, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC), CNT, COMSA Corporación, CRAI Biblioteca Pavelló de la República (Universitat de Barcelona), École de Ponts Paris Tech, Montserrat Fairén, FICOMIC, Filmoteca Española, La Vanguardia, Ramon Manent, Ignasi Marrojo, MUHBA, Museu Nacional de Catalunya, ONCE, Alexandre Pujol Matalí, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Robert Ramos, Jesús del Rio, RTVE, Servei d'Arqueologia de Barcelona, Anna Soler i Sílvia Farriol Arquitectes, Universitat Autònoma de Barcelona. CEDOC, Universitat Politècnica de Catalunya. Servei de Biblioteques, Publicacions i Arxius, VEGAP, Pere Virgili.

VINE AL BORN I EXPLICA-HO AL BORN! : LA PROGRAMACIÓ VINCULADA

"Born. Memòries d'un mercat" va esdevenir l'epicentre de la programació d'El Born CCM durant el 2017. Així doncs es van realitzar activitats per a tot tipus de públic, d'entre les que destaquem:

- La paradeta de la memòria. (Arxiu Visual d'El Born)
- Exposicions de petit format:
 - o Fer mercats, fer ciutat. La xarxa de mercats de Barcelona, dibuixada.
 - o El Born reivindicat (1971-2001).
- Visites guiades, itineraris i activitats familiars:
 - o El mercat dins del mercat
 - o La ciutat transparent
 - o La Barcelona imaginada
 - o Anem de mercats!
 - o Construïm el mercat del Born (taller d'arquitectura)
 - o Una història per llepar-se els dits (taller de cuina)
- Jornades i taules rodones:
 - o Born. Mercats, ciutat i arquitectura. (conjuntament amb l'ADDIPA)
 - o Born de revolta. Una reflexió col·lectiva: re-ivindicant l'autogestió / re-inventant el sistema.
- Gastronomia: Esmorzars de forquilla al mercat.
- Concert. Reborn. El concert l'orquestra Plateria i convidats

